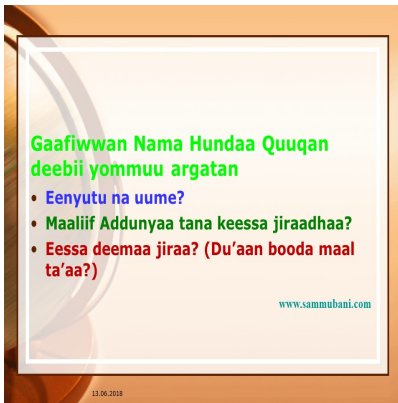

limaanaa fi Barbaachisummaa Isaa

Description

Kutaalee darban keessatti waaâ€™TMee iimaanaa fi Islaamaa ilaalle turre. Iimaana jechuun qalbiidhaan dhugaan amanuu fi wanta qalbiin amanan san dubbii fi hojiin dhugoomsudha. Fakkeenyaaf namni â€œRabbii oltaâ€™TMetti amanee jiraâ€™• jedhu, Rabbii fi wantoota Rabbiin beeksisetti amanuu, wanta Rabbiin itti ajajee dubbachuu fi hojjachuu, akkasumas wanta irraa dhoowwe dhiisun isarraa eeggama. Yoo kana hojjate namni kuni iimaanaa qabaa jechuudha. Balâ€™TMinnaan waaâ€™TMee iimaanaa hubachuuf kutaalee darban irraa dubbisuun gaarii taâ€™TMa. In sha Allah, harâ€™TMa kan ilaallu barbaachisummaa iimaanati fi akkamitti qalbii keessatti hidda akka qabsiisaniidha.

Gaafiwwan Ilmi namaa kamiyyuu deebii barbaadu

Jireenya keessatti gaafiwwan namni hunduu deebii quubsaa barbaadu maal akka taâ€™TMan beektu? Gaafiwwan kunniin: â€œ**Eenyutu na uume? Maaliif addunyaa tana keessa jiraadhaa? Eessa deemaa jiraa? (duâ€™TMaan booda maal taâ€™TMaa?)**â€™• kan jedhaniidha.

Namoonni gariin gaafiwwan kanniin irraa garagaluun akkanumatti dhamaâ€™TManii jiraatu. Muraasni isaanii immoo qorannoo fi qoâ€™TMannoo adda addaa adeemsisuun deebii sirrii argachuu hin dandeenye. Jireenya isaanii guutu dhamaâ€™TManii jiraatu. Gariin isaanii immoo madda sirrii qoâ€™TMachuun deebii gahaa argatanii jireenya gammachuu jiraatu.

Jireenya keessatti gammachuu fi tasgabbii dhugaa dhandhamuuf gaafiwwan kanaaf deebii sirrii argachuun dirqama taâ€™TMa. Gaafiwwan kanniniif deebii gahaa kan kennu iimaana akka taâ€™TMe shakkii wayitu hin qabu. Namni â€œEenyutu na uume?â€™• jedhe yommuu of gaafatu, ofiin of uumu akka hin dandeenye ykn namoonni isa uumuu akka hin dandeenye ni hubata. Kanaafu, Kaaliqni (Uuman) isa uume jiraachu akka qabu ni amana. Kuni gaafi jalqabaatiif deebii gahaa isaaf taâ€™TMa. Gaafin itti aanu gaafi jalqabaa irraa kan adda bahuu miti. â€œMaaliif addunyaa tana keessa jiraadhaa?â€™• Kaaliqni samii, dachii fi wantoota isaan jiddu jiran taphaaf hin uumne. Kaayyoon jiraachu qaba. Ilma namaa akkanumatti kaayyoo malee hin uumu. Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™TMaala) ilma namaa erga uumee fi wanta isa barbaachisu erga dhiyeesse fi qopheessefi booda, wanta tokko akka hojjatu ni ajaja ykn wanta tokkorraa

ni dhoowwa. Kanaafu, **kaayyoon guddaan ilmi namaa jireenya tana keessatti uumameef wanta Rabbiin itti ajaje hojjachuu fi wanta Inni irraa dhoowwe dhiisun Rabbiif bitamuu fi gadi jechuu isaa dhugoomsudha.** Gaafiwwan jalqabaa lamaan armaan olitiif haala kanaan Rabbiin deebii kenna:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾

â€œYaa namoota! Akka [Rabbiin] sodaattaniif jecha Gooftaa keessan kan isinii fi warra isiniin duraa uume qofa gabbaraa.â€• Suuratu Al-Baqara 2:21

Ammas dabalataan ni jedha:

â€œJinnii fi ilma namaa akka Ana qofa gabbaraniif malee hin uumne.â€• Suurat Az-Zaariyaat 51:56

Ibaada (gabbarrii) jechuun Rabbiin jaallatanii fi olguddisanii (kabaja guddaan) Isaaf of gadi qabuu fi buluudha.

Namni tokko akkana jechuun gaafi gaafachu dandaâ€™ma, â€œRabbiin gabbarri keenya irraa buâ€™maa ni argataa?â€• Deebiin kanaa gaafi armaan olii sadaffaa keessa jira. Innis, â€œEessa deemaa jiraa? (duâ€™maan booda maal taâ€™maa?)â€• Rabbin subhaanahu wa taâ€™maalaa gabbarri (ibaadaa) keenya irraa buâ€™maa ykn faayda hin argatu. Inni wanta hundarraa Of gahaa fi Dureessa (Ghaniyy) waan taâ€™meef. Kanaafu, faaydan ibaada namuma hojjate saniif deebiâ€™ma. Kanaan akka termii (jecha wali-galtee) Islaamatti â€œJazaaâ€• jennaan. Addunyaa tana keessatti wanta hojjataniif mindaa guutuu argachuun ni ulfaata. Kanaafu, Guyyaan mindaa guutu itti argatan jiraachu qaba. Kuni immoo kan adeemsifamu duâ€™maan booda. Rabbiin Guddaan oltaâ€™me ni jedha:

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أَجُورَكُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿١٨٥﴾

â€œLubbuun hundi duâ€™ma ni dhandhamti. Mindaawwan keessanis guutumaatti kan argattan Guyyaa Qiyaamati. Namni ibidda irraa fageeffamee Jannata seensifame, dhugumatti milkaaâ€™meera. Jireenya duniyaas meeshaa gowwoomsaa qofa.â€• (Suuratu Ali-Imraan 3:185)

Kanaafu, deebii gaafi â€œEessa deemaa jira? (Duâ€™aan booda maal taâ€™ma?)â€• jedhu akkana taâ€™ma: namni duâ€™ee kan badu osoo hin taâ€™min lamu deebifame wanta hojjataa tureef ni gaafatama. Ergasii wanta hojjataa ture irratti hundaaâ€™e, ni badhaafama ykn ni adabama. Wanta gaarii yoo hojjate Jannataan badhaafama, wanta badaa yoo hojjate immoo Jahannamiin adabama. Kanaafu, imaanni gaafiiwwan sadan kanaaf deebii quubsa fi gahaa taâ€™me kenna. Kuni barbaachisumma fi faayda iimaana isa guddaa taâ€™eedha.

Hojiiwwan Gaggaarin Maal irra dhaabbatuu?

Namni gahuumsa isaa gahee badhaafamuu ykn adabamuuf hundeen ykn buâ€™uurri hojii isaa beekkamu qaba. Akkuma mukni hidda yoo hin qabaatin muka jedhamu hin dandeenye, hojiin gaarinis hundee (buâ€™uura) irratti ijaarramu yoo hin qabaatin hojii gaarii jedhamu hin dandaâ€™u. Namoonni baayâ€™een â€œKiristaanonni ykn yahuudonni ykn namoonni Islaaman ala amanti biroo hordofan hojii gaarii baayâ€™ee hojjatu. Akkamitti hojiin gaariin kuni jalaa badaa?â€• jechuun gaafatu. Deebiin kanaa salphaadha. Akkuma manni buâ€™uura yoo hin qabaatin ykn buâ€™uurri isaa yoo murame diigamu, hojiin gaarin buâ€™uura hin qabnes akkasuma diigama ykn bada. Buâ€™uurri hojii gaarii harkaana iimaanaati. Harkaana iimaana yommuu jennu **Rabbitti, Malaykoota Isaatti, kitaabban Isaatti, Ergamtoota Isaatti, Guyyaa Dhumaatti fi keyriis taâ€™e sharriis taâ€™e qadara (wanta murteefametti) amanuudha.** Kunniin qalbii keessa yoo hin jiraatin hojiin ni bada.

Gaafa tokko Umar ibn al-Khaxxaab gadaamaa molokseen keessa jiraatu biraan darbe. Akkana jechuun lallabe, â€œYaa moloksee!â€• Ergasii Molokseen gadi bahe. Umar isa ilaale booye. Ni jedhame, â€œYaa hogganaa warra amananii! maaltu si boochisaa?â€• Umaris ni jedhe, â€œJecha Rabbii akkana jedhuun yaadadhe, â€œ**Fuulli gariin Guyyaan san (Guyyaa Qiyaamaa) salphattuudha. Hojjattu, ifaajjudha. Ibidda gubduu ni seenu.**â€• (Suuratu al-Ghaashiyah 88:2-4) Kanatu na boochiseâ€• jedhe Umar.[\[1\]](#)

Molokseen kuni ni hojjata, ni ifaaja. Garuu ifaaje isaatirraa firiin gaariin inni argatu hin jiru. Hojiin isaa iimaana sirrii irratti waan hin hundoofnef.

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala nama hojii isaa iimaana irratti hundeesse fi nama hojii isaa iimaana irratti hin hundeesse haala kanaan fakkeenyan ifa godha:

â€œSila nama buâ€™uura ijaarsa isaa sodaa Rabbii irraa taâ€™ee fi Jaalala [Isaa] irratti buâ€™uuressetu caala moo, nama buâ€™uura ijaarsa isaa afaan qilee kan cituu dhiyaate irratti buâ€™uuressee ergasii ibidda Jahannam keessatti isaan kufetu caalaa?â€• Suuratu at-Tawbaa 9:109

Akkuma yeroo darbe jenne sodaan Rabbii fi jaalala Isaa barbaadun iimaana irraayyi. Kanaafu, namni iimaana irratti hojii ofii ijaare dhugumatti buâ€™uura cimaa irratti ijaare. Namni hojiin isaa iimaana irratti hin hundoofne immoo akka nama mana isaa afaan qilee cituuf dhiyaate irratti ijaareti.

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala warroota hojii isaanii iimaana irratti hundeesse badhaasa guddaa kennaaf. Qurâ€™aana keessatti,

â€œDhugumatti, isaan amananii fi hojii gaggaarii hojjatan, Jannanni Firdaws iddoo simannaa (qubannaa) isaaniif taatee jirti. Ishee keessa yeroo hunda jiraatu. Ishee irraa jijjiramuu hin

barbaadan.â€• Suuratu al-Kahf 18:107-108

Warra hojiin isaanii iimanaa irratti hin hundoofne immoo hojiin isaanii akka jalaa badu ni beeksisa:

â€œJedhi â€œSila warra hojiidhaan hundarra hoongaâ€™oo taâ€™an (kasaaran) isiniif himnuu?â€•

Isaan warra odoo dalagaa tolchinee hojjannaa yaadanuu addunyaa keessatti hojiin isaanii duraa badeedha.

Isaan sun warra keeyyattoota Gooftaa isaaniitii fi wal-qunnamtii Isaatti kafaranii dalagaan isaanii jalaa baddeedha. Kanaafu, Guyyaa Qiyaamaa madaalaa isaaniif hin dhaabnu.â€• Suuratu al-Kahf 18:103-105

Hojii iimaana irratti hundeessu jechuun Rabbittii fi harkaana iimanaa hafanitti amanuun hojii gaggaarii iklaasan hojjachuudha.

Hojiin gaariin iimaana irratti hin hundoofne yommuu jennu immoo Rabbii fi harkaana iimaanaa birootti kafaruu (kaadu ykn amanuu diduudha).

Karaalee iimaanaa qalbii keessatti hidda qabsiisan

Wanta tokko dhugaa taâ€™uu isaa beekuf karaa adda addaatti fayyadamna. Isaan keessaa odeefannoo nama dhugaa dubbatu irraa arganne, ijaan arguu, sammuun itti yaadu fi kkf. Fakkeenyaaf, wanti tokko bakka fagoo nu hin argineti yoo uumame, namni dhugaan gonkumaa soba hin dubbanne, â€œWanti akkana uumameâ€• jedhee yoo nutti hime, oduu isaa kana ni dhugoomsina. Akkasumas, yoo qaaman bira dhaqnee argine daran dhugaa taâ€™uu ni hubanna. Ammas, mallattoo oduu sanii arguun sammuun itti yaanne dhugaa taâ€™uu ni barra.

Wantoota dachii fi samii keessa jiran hunda ijaan arguu hin dandeenyu. Kanaafu, maloota armaan olii keessaa tokkoon ykn sani oliin fayyadamuun jiraachu wanta ijaan hin argineti ni amanna. Yeroo baayâ€™ee iimaanni wanta ija keenyan hin mulâ€™anne amanuun kan wal qabateedha.

Kanaafu Karaalee Iimaana qalbii keessatti hidda qabsiisan bakka gurguddaa afuritti qoodu dandeenya. Isaanis:

1.Samiâ€™iyyi (dhageetti)- akkuma irrannatti jenne wanta ijaan hin argine karaan ittiin amannu keessaa tokko odefannoo dhugaa nama dhugaa irraa dhageefachuudha. Ergamtoonni Rabbii odeefannoo dhugaa waaâ€™ee geybii (wanta ijaan hin mulâ€™annee) ilaalchise Rabbiin irraa gara ilma namaa geessanii jiru. Kanaafu, namni wanta isaan jedhanitti amanee fi hordofe, nageenyi fi milkaaâ€™inni isaaf taâ€™ma. Qurâ€™aanni ergaa dhumaa Rabbiin irraa gara ilma namaatti buâ€™eedha. Waaâ€™ee geeybi ilaalchise odefannoo dhugaa gonkumaa sobni itti hin seenne of keessaa qaba.

لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ

حَمِيدٍ ٤٢

â€œSobni fuundura isaatiis taâ€™ee duuba isaatiin itti hin dhufu. Rabbii Ogeessa Faarfamaa taâ€™e irraa buufame.â€• Suuratu Fussilat 41:42

Qurâ€™aanatti duraa duuban sobni wanti jedhamu itti hin dhufu. Kana jechuun beekumsa namaaf dhiyeessu keessatti sobni itti hin dhufu. Seerotaa fi murtoowwan kaaâ€™e keessatti sobni itti hin dhufu. Seenaa durii irraa wanta beeksisu keessatti sobni wanti jedhamu itti hin dhufu. Wanta gara fuunduraatti uumamu irraa odeefannoon Qurâ€™aanni beeksisu hundii dhugaadha. Sobni wanta jedhamu itti hin dhufu. Sababni isaas Qurâ€™aanni Rabbii waan hundaa beeku irraa waan buâ€™eefi.

2.Hissiyy (miirawaa ykn wanta ijaan argan)â€œ mallattoo dachii fi samii keessa jiran ilaalun iimaanni qalbii keessatti hidda akka qabatu gargaara. Fakkeenyaaf, dachii, samii fi wantoota isaan jiddu jiran yommuu ilaalan Khaaliqni akka jiruu fi Tokkicha fakkaataa hin qabne akka taâ€™e ni hubatan. Qurâ€™aana keessatti:

â€œSila gara samii gubbaa isaanii jirtu, tan uraa homaatu hin qabne, akkamitti akka ishee ijaarre fi miidhagsinee hin ilaalle? Dachii diriirsinee gaarren dhaabbatoo ishee keessatti gadi suuqne; akaaku biqiltoota babbareedoo hunda irraa ishee keessatti magarsine. Gabricha tawbatuuf hubannaa fi gorsa akka taâ€™uuf [kana goone].â€• Suura Qaaf:6-8

3.Aqliyy (sammuun)â€œ kuni wanta dhagayanii fi ijaan argan sammuu itti yaadun dhugaa shakkii hin qabne (yaqiina) irra gahuudha. Yommuu Qurâ€™aana fi wantoota Rabbiin uume irratti xinxallinu iimaanni keenya qalbii keessatti hidda qabata.

4.Fixriyy (uumaman)â€œ kuni immoo uumaman wanta nu keessa jiruudha. Namni hanga fedhe yoo kafareyyuu uumamni isaa gara Rabbitti ni akeeka. Namni garmalee yeroo rakkatu, â€œYaa Rabbi! Yaa Gooftaa kiyya!â€• jechuun iyya. Fakkeenyaaf, Firaâ€™awni ummata isaatin, â€œAni gooftaa olâ€™aanaa keessaniâ€• jechaani tÃ¼re. Garuu yommuu bishaanin nyaatamu akkana jedhe, â€œDhugumatti Kan ilmaan israaâ€™iil itti amanan malee haqaan gabbaramaan biraa akka hin jirre amaneera. Ani Musliimota irraayiâ€• (Suuratu Yuunus 10:90) Yommuu rakkoon keessa isaa dhoofu haqaan gabbaraman Rabbiin malee akka hin jirre ni amane.

Kitaabban wabii

[1] Tafsiir ibn Kasiir 8/385 daaru Xaybaa

[2] [al-aqiidatul Islaamiyyatu wa ususuhaa](#) By Abdurahmaan Hasan Madiniyyi, fuula 49-50

[3] [Sharh Aqiidatil xahaawiyah fuula 48](#)

Date Created

June 13, 2018

Author

admin